

دانشگاه باقر العلوم
(غیر دولتی - غیر انتفاعی)

دانشکده: علوم سیاسی، تاریخ و علوم اجتماعی
پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد
گرایش تبلیغ و ارتباطات فرهنگی

عنوان

الگوی هنجاری ارتباطات انسانی در اندیشه آیت الله جوادی آملی

استاد راهنما: دکتر ابراهیم فتحی

استاد مشاور: دکتر کریم خانمحمدی

دانشجو: محسن ناصحی

شماره دانشجویی: 91157140

سال تدوین: 1395

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به

ائمه‌ی معصومین (علیهم‌السلام) که چراغ هدایت و مشعل‌دار علم و فضیلت‌اند و به کریمه‌ی اهل‌بیت حضرت فاطمه‌ی معصومه (سلام‌الله‌علیها) که در جوارش خوشه‌چین محضر علما شده‌ایم و به همه‌ی بزرگان دین و علما مخصوصاً حضرت امام خمینی (ره) که با برپایی نظام اسلامی زمینه‌ی اجرای احکام الهی را در ایران و انشاءالله در جهان فراهم نمود و به همه‌ی شهدای انقلاب و جنگ تحمیلی که با خون خود این امنیت علمی را برای ما به ارمغان آوردند و به پدر عالم و بزرگوارم، مادر مرحومم و به همسر فداکار و همیشه همراهم.

تقدیر

«الحمد لله رب العالمين و صلى الله على محمد و آله الطاهرين واللعن الدائم على اعدائهم اجمعين الى قيام يوم الدين»

«الحمد لله الذي علم بالقلم، علم الانسان ما لم يعلم» سپاس خدایی را که با علم آموزی مسیر حرکت و رشد انسان را هموار و راه جهل را بر انسان بست و درود و سلام بر پیامبر رحمتی که خداوند متعال با او با خواندن آغاز سخن کرد و با احکام نورانی و حیات بخشی که برای مردم آورد آنان را در امنیت و آرامش قرار داد و بر فرزندان طاهرینش علیهم السلام که ادامه دهندگان مسیر او و مجریان فرمان هایش با تمام مشکلات و موانع بوده اند.

تقدیر و تشکر از همه ی کسانی که برای به ثمر رسیدن این تحقیق تلاش کرده اند خصوصاً استاد راهنما جناب آقای دکتر ابراهیم فتحی (زید عزه) و استاد مشاور حضرت حجة الاسلام کریم خانمحمدی و دوستان و مراکزی که در این مهم یاری گر بنده بودند که اگر راهنمایی ها و مشورت های ایشان نبود قطعاً این رساله به بلوغ علمی نمی رسید.

در اینجا بر خود لازم می دانم که از دانشگاه باقر العلوم علیه السلام قم و واحدهای آموزش و پایان نامه ها و همه ی اساتیدی که از اول تا کنون خوشه چین خرمن علوم آنها بوده ام تقدیر و تشکر کنم.

در پایان از زحمات طاقت فرسای والدین بزرگوارم که همه ی هستی من از هستی آنهاست و از همسر فداکارم که آرامش محیط خانه و توجه ویژه به فرزندانم در این مدت که انجام این تحقیقات علمی مدیون اوست قدردانی کرده و از خداوند متعال سلامتی و توفیق همگان را خواستارم.

چکیده

باوجود اصول، مبانی و ارزش‌های مفید و سازنده‌ی فراوانی که در عرصه‌ی حیات اجتماعی و ارتباطات انسانی، بر اساس تعالیم وحیانی و آموزه‌های اسلامی وجود دارد، نبود یک سیاست و الگوی صحیح فراگیر و نظامی منطقی در اصلاح روابط اجتماعی حس می‌شود.

در این تحقیق «الگوی هنجاری ارتباطات انسانی از دیدگاه آیت‌الله جوادی» تبیین و تدوین شده و از نوع موضوع پژوهی می‌باشد و صرفاً نتایج نظری و علمی دارد. محقق در انجام این تحقیق از روش توصیفی استفاده نموده و اطلاعات را از روش کتابخانه‌ای و با استفاده از کتب و سخنرانی‌های آیت‌الله جوادی و فیش‌های موجود از بیانات ایشان گردآوری کرده است. به‌طور کلی ارتباطات انسان مؤمن از منظر آیت‌الله جوادی در سه حوزه‌ی «اسلامی»، «توحیدی» و «انسانی» تبیین می‌شود. منظور ایشان از ارتباطات در حوزه اسلامی، ارتباط با کلیه‌ی مسلمانان جهان است که از آن با تعبیر «ارتباط محلی» نیز یاد می‌کنند. ارتباطات در حوزه توحیدی همان ارتباط با موحدان (مسیحی‌ها، یهودی‌ها، زردشتی‌ها و همه‌ی کسانی که خدا را قبول دارند) می‌باشد و از آن تعبیر «منطقه‌ای» دارند. ارتباطات در حوزه‌ی انسانی، مربوط به انسانیت است و با تعبیر «بین‌المللی» یاد می‌شود. ارتباط انسان مؤمن در هر یک از این حوزه‌ها از چهاراصل کلی و شاخصه‌ی کلان «توحید، عدالت، وحدت و حسن معاشرت» پیروی می‌کند. بر اساس دیدگاه آیت‌الله جوادی هر حوزه شامل قلمروهای ارتباطی خاص با شاخصه‌ی ارتباطی ویژه‌ی خود است، ضمن اینکه بعضی از قلمروها در هر سه حوزه مشترک می‌باشند. در حوزه‌ی اسلامی، قلمروهای ارتباطی به ترتیب عبارت‌اند از: ارتباط با پیامبر (امام و نایب خاص و عام ایشان) با شاخصه‌ی محبت و اطاعت (پذیرش ولایت)، ارتباط با والدین با شاخصه‌ی احسان و مصاحبت، ارتباط با همسر، فرزندان و خویشان با شاخصه‌ی مودت و رحمت، ارتباط با یتیمان و مساکین با شاخصه‌ی احسان و مصلحت، ارتباط با همسایه، هم‌نشین و همراه، با شاخصه‌ی احسان و نصرت، ارتباط با مؤمنین و مسلمانان با شاخصه‌ی اخوت. در حوزه‌ی توحیدی ارتباط با اهل کتاب با شاخصه‌ی اتحاد و مسالمت مورد توجه آیت‌الله جوادی قرار گرفته است. توصیه‌ی آیت‌الله جوادی در حوزه بین‌المللی این است که مسلمین ضمن زندگی مسالمت‌آمیز با کفار نسبت به ایشان ولایت و اطاعتی نداشته باشند. در خصوص ارتباط با طاغوت در خارج و منافقین در داخل جامعه‌ی اسلامی، برائت و جهت ارتباط با مستکبرین که با مسلمانان جنگ دارند دستور به مبارزه‌ی عادلانه می‌دهد.

فهرست

1	فصل اول: کلیات
2	1. بیان مسأله
4	2. سؤالات (اصلی و فرعی) تحقیق
5	3. اهمیت و فایده آن
6	4. اهداف تحقیق
6	5. پیشینه‌ی تحقیق
7	6. روش تحقیق
Error! Bookmark not defined. فصل دوم: چارچوب مفهومی		
Error! Bookmark not defined. 1. الگوی هنجاری		
Error! Bookmark not defined. 1.1 مفهوم الگو		
Error! Bookmark not defined. 1.2 مفهوم هنجار		
Error! Bookmark not defined. 1.3 مفهوم الگوی هنجاری		
Error! Bookmark not defined. 2. ارتباطات انسانی		
Error! Bookmark not defined. 2.1 مفهوم ارتباط		
Error! Bookmark not defined. 2.2 اقسام ارتباطات		
Error! Bookmark not defined. 2.3 وظیفه و رسالت ارتباطات انسانی		
Error! Bookmark not defined. 2.4 مفهوم انسان		
Error! Bookmark not defined. 2.5 ارتباطات انسانی		
Error! Bookmark not defined. 3. آیت‌الله جوادی آملی (حفظه الله)		
Error! Bookmark not defined. 3.1 فعالیت‌های علمی و فرهنگی		

3.2	فعالیت‌های سیاسی	Error! Bookmark not defined.
4	جمع بندی فصل دوم	Error! Bookmark not defined.
	فصل سوم: مبانی ارتباطات انسانی از دیدگاه آیت‌الله جوادی	Error! Bookmark not defined.
1.	مبانی انسان شناختی ارتباطات انسانی	Error! Bookmark not defined.
1.1	حقیقت انسان	Error! Bookmark not defined.
1.2	ابعاد وجودی انسان	Error! Bookmark not defined.
1.3	حد وجودی مشترک بین انسان‌ها	Error! Bookmark not defined.
1.4	ارتباطات انسانی	Error! Bookmark not defined.
2.	مبانی جامعه شناختی ارتباطات انسانی	Error! Bookmark not defined.
2.1	عوامل تشکیل جامعه	Error! Bookmark not defined.
2.2	نظریات مختلف در خصوص ترکیب جامعه	Error! Bookmark not defined.
2.3	اقسام جامعه	Error! Bookmark not defined.
2.4	عوامل بنیادین وجود طبقات اجتماعی	Error! Bookmark not defined.
2.5	عوامل شکوفایی و انحطاط جوامع	Error! Bookmark not defined.
3.	مبانی دین شناختی ارتباطات انسانی	Error! Bookmark not defined.
3.1	جایگاه شریعت در ارتباطات انسانی	Error! Bookmark not defined.
3.2	جایگاه ارتباطات انسانی در شریعت اسلام	Error! Bookmark not defined.
4.	مبانی ارتباطات انسانی موجود (مبانی غربی)	Error! Bookmark not defined.
4.1	بررسی مکاتب انسان شناسی در غرب از نگاه آیت‌الله جوادی	Error! Bookmark not defined.

defined.

- 4.2 ارتباطات انسانی موجود، متأثر از نفی خالقیت و ربوبیت حق تعالی . **Error! Bookmark not defined.**
- 4.3 عرف، عادات و سنت‌های بشری مبنای حقوق بشر امروز **Error! Bookmark not defined.**
5. جمع بندی فصل سوم **Error! Bookmark not defined.**
- فصل چهارم: نظام ارتباطات انسانی از دیدگاه آیت‌الله جوادی **Error! Bookmark not defined.**
1. انواع ارتباطات انسانی **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1 رابطه انسان با خود **Error! Bookmark not defined.**
- 1.2 رابطه انسان با خدا **Error! Bookmark not defined.**
- 1.3 رابطه انسان با طبیعت **Error! Bookmark not defined.**
- 1.4 رابطه انسان با دیگر انسان‌ها **Error! Bookmark not defined.**
2. حوزه‌های سه گانه ارتباطات اجتماعی انسان **Error! Bookmark not defined.**
3. انواع قلمروهای ارتباطی انسان مؤمن **Error! Bookmark not defined.**
4. جمع بندی فصل چهارم **Error! Bookmark not defined.**
- نمودار قلمروهای ده گانه‌ی ارتباطات انسانی **Error! Bookmark not defined.**
- فصل پنجم: الگوی هنجاری ارتباطات انسانی از دیدگاه آیت‌الله جوادی **Error! Bookmark not defined.**
- defined.**
1. هنجار شناسی **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1 رابطه‌ی هنجار و عقل (عملی و نظری) **Error! Bookmark not defined.**
- 1.2 معنای دین و رابطه‌ی آن با هنجار **Error! Bookmark not defined.**
- 1.3 رابطه‌ی هنجار، فطرت و دین **Error! Bookmark not defined.**
2. شاخصه‌های کلان ارتباطات انسانی **Error! Bookmark not defined.**

Error! Bookmark not defined. اصل توحید	2.1
Error! Bookmark not defined. اصل عدالت	2.2
Error! Bookmark not defined. اصل حسن معاشرت	2.3
Error! Bookmark not defined. اصل وحدت	2.4
Error! Bookmark not defined. شاخصه‌های خُرد ارتباطات انسانی	3
Error! Bookmark not defined. ارتباطات انسان مؤمن در حوزه‌ی اسلامی	3.1
Error! Bookmark not defined. ارتباطات انسان مؤمن در حوزه‌ی توحیدی	3.2
Error! Bookmark not defined. ارتباطات انسان مؤمن در حوزه‌ی انسانی	3.3
Error! Bookmark not defined. فصل ششم: جمع بندی و نتیجه گیری	
Error! Bookmark not defined. جمع بندی نهایی	
Error! Bookmark not defined. نتیجه نهایی	
Error! Bookmark not defined. خاتمه	
Error! Bookmark not defined. منابع	

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه باقر العلوم علیه السلام می باشد

فصل اول: کلیات

1. بیان مسأله

تأمل در نظام خلقت، حاکی از مجموعه‌ای از روابط اعم از روابط بین موجودات مادی و غیرمادی و همچنین موجودات ذی‌روح و بی‌روح به‌عنوان مبنا و محور عالم هست که نظمی واحد را به دنبال دارد؛ اما آنچه در این میان از اهمیت بیشتری برخوردار می‌باشد روابط و ارتباطات انسان به‌عنوان موجودی مختار است. انسان‌شناسان برای ارتباطات انسانی در حوزه‌های مختلف دسته‌بندی‌های گوناگونی ارائه کرده‌اند. در یک دسته‌بندی نسبتاً جامع، مجموعه‌ی روابط انسان را در چهار عرصه‌ی ارتباط با خدا، ارتباط با خود، ارتباط با خلق (مردم) و ارتباط با خلقت (طبیعت) معرفی و تبیین می‌کنند.¹

از بین این روابط، ارتباطات اجتماعی انسان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده چراکه از طرفی از آغاز خلقت تاکنون، روابط مختلف انسان‌ها از جمله ارتباطات جمعی و روابط بین‌الملل و... با الگوگیری از ارتباطات انسان با دیگر انسان‌ها شکل گرفته است و از طرف دیگر روابط انسانی و مناسبات اجتماعی دشوارترین رابطه به لحاظ معرفتی و سخت‌ترین مناسبات به لحاظ عملی است، زیرا انسان وقتی خود را در دریای وسیع و عمیق جامعه می‌بیند و نیازها و انتظارات جامعه را مشاهده می‌کند و نیز رسالت خود را نسبت به جامعه بررسی می‌کند، امر صعب، بلکه مستصعب و دشوار حیات اجتماعی سالم و پاکیزه را کاملاً احساس می‌کند. از این‌رو شناخت صحیح نسبت به حیات اجتماعی و نقش و رسالت انسان در آن ساحت، از جمله ضروری‌ترین معرفت‌های بشری است که تنها در صورت اصلاح این روابط و تصحیح این مناسبات، فرد و جامعه رشد و تکامل پیدا می‌کند. با تأسف فراوان باید اذعان داشت که علیرغم وجود اصول، مبانی و ارزش‌های مفید و سازنده‌ی فراوانی که در عرصه‌ی حیات اجتماعی، بر اساس تعالیم و حیانی و آموزه‌های اسلامی وجود دارد، هنوز هم سیاست و الگویی صحیح و نظامی منطقی در اصلاح روابط اجتماعی و مناسبات انسانی تدوین نشده است. بی‌شک این حیات اجتماعی و روابط انسان با انسان است که سیطره‌ی خود را بر همه‌ی روابط انسانی، حتی روابط خود با خود و خود با خدای خود سایه افکن می‌سازد. (به گونه‌ای که سایر مناسبات انسانی از این رابطه‌ی اصلی و اساسی الهام می‌پذیرد).

1 منظور از ارتباط، نوع تعامل و دادوستدهایی است که بین فرد و عرصه‌های چهارگانه برقرار می‌شود.

به عبارت دیگر، وقتی مدل‌های غربی یا التقاطی، نفوذ و سلطه‌ی خود را بر جامعه و روابط آن می‌گستراند و هنجارهای اصیل و مناسبات صحیح جامعه شکسته می‌شود، طبعاً انسان نیز در روابط با خود دچار سردرگمی و حیرت می‌شود، بلکه چه بسا در رابطه با خدای خود نیز تردید و نگرانی احساس می‌کند؛ اما آنچه در ارتباطات انسانی لازم است مورد توجه قرار گیرد ارتباط انسان با خدای متعال است که به عنوان شکل‌دهنده جهان‌بینی انسان، مبنای روابط دیگر معرفی شده و این نوع جهان‌بینی انسانی است که روابط دیگر انسان را جهت‌دهی می‌کند و چون این ارتباط، با حواس مادی قابل لمس و حس نیست لذا برای کسانی که اعتقادی به غیب ندارند، جهان‌بینی مادی جای آن را گرفته و بقیه روابط را از زاویه‌ی مادی‌گری و لحاظ کردن منافع شخصی و گروهی خود تنظیم می‌کنند لذا مکاتبات اجتماعی، همواره ملهم از جهان‌بینی‌های نادرست و ایدئولوژی‌های ناصحیح بوده و فلسفه‌ی جامعه‌شناسی و علم جامعه‌شناسی‌ای که متأثر از جهان‌بینی الحادی و تفکر سکولار باشد، چیزی جز جامعه‌ی آزاد، رها و بی‌هدف را ترسیم نمی‌کند. (جوادی، ۱۳۸۰: ۶۷-۶۵) از همین جا اصول هنجاری و غیر هنجاری در ارتباطات مطرح می‌گردد که نه تنها نیاز به این اصول بلکه نیاز به ارائه الگویی هنجاری در ارتباطات انسانی خصوصاً در عصر حاضر، به شدت احساس می‌شود.

امروزه در دنیای غرب ورود به مسائل علم ارتباطات با نگاه سکولار و غیردینی بسیار جدی است و الگوهای متفاوتی خصوصاً از نوع الگوهای مکانیکی در این زمینه ارائه شده است اما با توجه به اینکه از طرفی ارائه الگوهای انسانی و اجتماعی از نگاه اندیشمندان اسلامی در عرصه‌های مختلف از ضعف جدی برخوردار است و از طرف دیگر پایه و اساس ارتباطات انسانی امروز بر مبنای جدایی دین و با محوریت اومانیزم شکل گرفته و عمده‌ی الگوهای ارائه شده جنبه‌ی اخلاقی و هنجاری ندارند اهمیت ارائه‌ی الگوهای دینی و اسلامی که الگوهایی هنجاری و ارزشی و مبتنی بر زندگی توحیدی هستند را دوچندان می‌نماید. ارائه‌ی الگو در زمینه‌ی ارتباطات انسانی به معنای ساده‌سازی فرآیند بسیار پیچیده‌ی ارتباط و نظم‌بخشی به مفاهیم پیرامونی آن است. برخلاف مدل‌ها و الگوهای مکانیکی که صرفاً درصدد توضیح دقیق فرآیند ارتباط هستند الگوهای هنجاری ارتباطات به ارائه‌ی اصول اخلاقی و الزامات حقوقی می‌پردازند که رعایت آن‌ها فرآیند ارتباطات را بهبود می‌بخشد.

اگرچه برخی از جامعه شناسان نظریه‌های اجتماعی، ارتباطات را از دو زاویه مورد بررسی قرار داده‌اند؛ یعنی نقش دستگاه‌های ارتباط جمعی عمده مثل مطبوعات و رادیو و تلویزیون و... به عنوان دیدگاه کلان را جدای از ارتباطات میان فردی به عنوان دیدگاه خرد بررسی کرده‌اند، اما در واقع ارتباطات جمعی نیز نوعی ارتباط انسان با انسان‌های دیگر است و تنها به خاطر واسطه شدن ابزارهای رسانه‌ای و گستردگی این نوع ارتباطات در راستای اهداف سیاسی، به صورت مجزاً بررسی می‌گردد. این پژوهش در صدد شناسایی الگوی اسلامی-هنجاری ارتباطات میان فردی و انسانی به معنای ارتباط بین طرفین، مداوم، تأثیرگذار و نتیجه‌بخش می‌باشد. از این رو لازم است الگوی هنجاری ارتباطات را در قالب یک مکتب فکری و فلسفی جامع و کامل که مبتنی بر قرآن و برهان است بررسی نماییم.

در این میان از آراء و نظریات حضرت آیت‌الله جوادی آملی (حفظه الله) اندیشمند بزرگ و فیلسوف متأله و مفسر گران‌قدر که عمری را در دریای بیکران آیات و روایات و علوم اسلامی گذرانده و دستی بر مبانی فلسفی اسلامی و غربی دارد و از همه مهم‌تر اینکه نسبت به علوم انسانی روز به ویژه علوم اجتماعی، صاحب نظر است، استفاده می‌نماییم.

2. سؤالات (اصلی و فرعی) تحقیق

سؤال اصلی:

الگوی هنجاری ارتباطات انسانی در اندیشه‌ی آیت‌الله جوادی آملی چیست؟

سؤالات فرعی:

الف) ویژگی‌های انسانی در برقراری ارتباط با هم‌نوع چیست؟

ب) وضعیت ارتباطات انسانی (روابط انسان با انسان دیگر) موجود و مبانی روابط مطلوب چیست؟

ج) تفاوت دیدگاه‌ها و نظریات مختلف در ارتباطات انسانی از چه مبانی و اصولی پیروی می‌کند؟

د) نظام ارتباطات انسانی و هندسه‌ی ارتباطاتی از دیدگاه آیت‌الله جوادی به چه صورتی است؟

ه) شاخصه‌های کلان و شاخصه‌های خرد ارتباطات انسانی طبق اندیشه‌ی آیت‌الله جوادی چیست؟

3. اهمیت و فایده آن

الگوی جامع هنجاری ارتباطات انسانی مبتنی بر دین اسلام به عنوان یک فرا نهاد اجتماعی است چراکه کارکرد تأثیرگذاری بر سایر نهادهای اجتماعی را داشته و هنجارها و ارزش‌های آن‌ها را معین می‌سازد و از آغاز پیدایش (زمان رسول گرامی اسلام)، تاکنون تحولات شگرفی را در جامعه‌ی بشری پدید آورده و همه‌ی اقشار جامعه را به توحید، تهذیب نفس، معنویت، عدالت و سایر ارزش‌های اجتماعی دعوت نموده است. در بیان اهمیت، فایده و کارکرد وجود هنجارهای ارتباطی باید توجه داشت که وقتی هنجارهای معین و مشخصی در جامعه به طور کلی و در ارتباطات انسانی به طور خاص وجود داشته باشد همه ملزم هستند تا بر اساس آن عمل کرده و کنش‌های متقابل خود را سامان دهند. وجود این قالب‌ها، انتظارات اعضا را از یکدیگر معین کرده و موجب پاسخگویی ثابت و مدام هنجارها به نیازها می‌شود و در نتیجه‌ی همین ثبات و دوام، زمینه لازم برای پیش‌بینی نیز فراهم می‌آید. دوام هنجارها نظم اجتماعی را از یک نسل فراتر برده و نسل‌ها را به هم پیوند می‌زند و این خود برکاتی از جمله جلوگیری از شکاف نسل‌ها و ثبات در سبک زندگی مردم و ... - که اکنون جامعه‌ی ما را با چالش‌هایی مواجه کرده است - به دنبال خواهد داشت.

با توجه به جدید بودن علم ارتباطات (حدود ۱۵۰ سال) و فرآیند الگوسازی در این زمینه اگرچه به لحاظ محتوایی در مفاهیم و دستورات دین مبین اسلام از غنای لازم برخورداریم اما برای مطرح شدن در جامعه جهانی و ارائه الگوهای هنجاری ارتباطی، تاکنون الگوی جامعی را در این زمینه نیافتیم و آنچه بیشتر دیده می‌شود مهارت‌های ارتباطی و شیوه‌های ارتباطات است. امروزه با توجه به ورود دنیای غرب به مسائل علم ارتباطات با نگاه سکولار و غیردینی و ارائه الگوهای متفاوتی در این زمینه لازم است که یک مطالعه‌ی تطبیقی بین اندیشمندان غربی و اندیشمندان اسلامی در این زمینه صورت گیرد و چون پایه و اساس ارتباطات انسانی امروز بر مبنای جدایی دین و با محوریت اومانیزم شکل گرفته و عمده‌ی الگوهای ارائه شده جنبه‌ی اخلاقی و هنجاری ندارند اهمیت ارائه‌ی الگوهای دینی و اسلامی که الگوهایی هنجاری و ارزشی هستند را دوچندان می‌نماید. از طرفی دیگر دشمنان دین به منظور رسیدن به اهداف شوم سیاسی و اقتصادی خود و در جهت تسلط بر انسان‌ها و بهره‌برداری از نیروی عظیم ایشان بر اهمیت روابط فردی و اجتماعی بین انسان‌ها پی برده و می‌دانند که کمترین اثر وجود روابط هنجاری مبتنی بر دین (خصوصاً اسلام) بین انسان‌ها، ایجاد عدالت اجتماعی و ظلم‌ستیزی و نپذیرفتن آداب و عادات غیردینی است - که عمدتاً همراه با فناوری و

سیاست‌های غربی می‌تواند در فرهنگ یک جامعه نفوذ کند- و در نتیجه جلوگیری از نفوذ قدرت‌های دیگر به این گونه روابط است لذا درصدد تخریب روابط هنجاری و مبتنی بر اصول اخلاقی - دینی برآمده و تهاجم همه‌جانبه‌ی خود را بر کنترل این روابط طبق خواسته‌های خود از طریق رسانه‌ها و ... آغاز کرده‌اند.

بنابراین به نظر این حقیر (محقق) می‌رسد برای بررسی و نقد ارتباطات انسانی موجود به‌ویژه جامعه‌ی اسلامی- ایرانی‌مان که به‌نوعی بخش عمده‌ای از سبک زندگی مردم را شامل می‌شود باید با شناخت ویژگی‌های انسانی در برقراری ارتباط با هم‌نوعان خود و شناسایی مؤلفه‌های ارتباطات به‌نقد برخی از الگوهای ارتباطات انسانی موجود پردازیم و نظریات و مدل‌های مکانیکی را سمت‌وسوی هنجاری دهیم. در این میان رجوع به آراء و نظریات کسانی همچون حضرت آیت‌الله جوادی که هم مسلط بر آیات و روایات و فقه اسلام بوده و هم فلسفه و آرای فیلسوفان را کاویده است؛ را شایسته دیدیم.

4. اهداف تحقیق

هدف اصلی:

ارائه‌ی الگوی دینی و هنجاری در زمینه‌ی ارتباطات انسانی از منظر آیت‌الله جوادی

اهداف فرعی:

- الف) شناخت ویژگی‌های انسانی در برقراری ارتباط با هم‌نوعان خود
- ب) شناسایی مؤلفه‌ها و مبانی ارتباطات هنجاری از دیدگاه آیت‌الله جوادی
- ج) تبیین تمایز و تفاوت‌های بین الگوهای ارتباطات دینی و غیردینی اعم از سکولار و ...
- د) تدوین نظام و هندسه ارتباطاتی اسلام از دیدگاه آیت‌الله جوادی
- ه) ارائه‌ی فهرستی از شاخصه‌های کلان و خرد ارتباطات انسانی طبق نظر آیت‌الله جوادی

5. پیشینه‌ی تحقیق

در موضوع الگوی ارتباطات انسانی در سال‌های اخیر تحقیقات و پژوهش‌های ویژه‌ای انجام شده که به‌عنوان نمونه کتاب «الگوی ارتباطات اجتماعی در جامعه‌ی اسلامی» نوشته‌ی آقای یوسف زاده و همکاران از انتشارات مؤسسه‌ی امام خمینی ره در سال ۱۳۹۴ چاپ و منتشر شده است. ارائه الگو در این کتاب طبق

دستورات دین مبین اسلام و مجموعه‌ی آیات و روایات ارائه گردیده و مبنای فرد خاصی از اندیشمندان اسلامی مدنظر نبوده است. در این کتاب ساحت‌های ارتباطی انسان در جامعه‌ی اسلامی در نه قلمرو ارتباطی (خانواده، خویشاوندان، یتیمان و مساکین، همسایگان دوستان، مؤمنان، مسلمین، اهل کتاب، کفار و مشرکین) مورد بررسی قرار گرفته است. آنچه این تحقیق را از کتاب مذکور متمایز و شاید برجسته‌تر می‌کند این است که اولاً مبنای منطقی و حکمی آیت‌الله جوادی مدنظر قرار گرفته و ثانیاً شاهد پراکندگی و تکثر مطالب مختلف بدون اشاره به سیر منطقی آن‌ها نیستیم. در خصوص موضوع ارتباطات انسانی از دیدگاه آیت‌الله جوادی اگرچه خود ایشان مطالبی را در خصوص ارتباطات انسانی به صورت پراکنده و در قالب کتب تفسیر یا کتاب «مفاتیح الحیاء» اشاره کرده‌اند اما در این تحقیق با کنار هم قرار گرفتن این مطالب شاهد الگوی هنجاری ارتباطات انسانی و سیر منطقی مشخص هستیم. البته پایان‌نامه‌ای با عنوان «طراحی الگوی مطلوب ارتباط روحانیت با نسل جوان با تأکید بر دیدگاه آیت‌الله جوادی آملی (مدظله‌العالی)» که توسط حجة‌الاسلام حسینی به عنوان پایان‌نامه‌ی مقطع کارشناسی ارشد در دانشگاه باقرالعلوم ارائه گردیده است، علاوه بر اینکه مطالبی در مورد ارتباط قشر خاصی (روحانیت و جوانان) ارائه گردیده، در آن نیز همان‌طور که از موضوع و هدف تحقیق برمی‌آید الگوی جامع ارتباطات انسانی دیده نمی‌شود.

6. روش تحقیق

با توجه به موضوع تحقیق، در این پژوهش از روش کتابخانه‌ای استفاده شده و به عبارت دیگر اطلاعات آن از طریق فیش برداری گردآوری شده است.

منابعی که برای گردآوری اطلاعات این تحقیق مورد استفاده قرار گرفته است فیشها، سخنرانی‌ها، کتب و نرم افزارهای موجود از بیانات و آثار آیت‌الله جوادی می باشد. با مراجعه به همه منابع شناسایی شده از قبل، مطالب مهم و مورد نیاز خود در فیش‌های تحقیق را البته با ذکر دقیق مشخصات منبع مورد استفاده، قرار داده ایم. پس از ثبت اطلاعات و جمع‌آوری در فیش‌ها آن‌ها را با یک نظم منطقی دسته‌بندی کرده و در فصلهای بعد با یک دسته‌بندی مناسب و منطقی به نتیجه مطلوب رسیده ایم. همچنین استفاده از همه اسناد چاپی همانند دایره‌المعارف‌ها، فرهنگ‌نامه‌ها، مجلات، ماهنامه‌ها، لغت‌نامه‌ها، مصاحبه‌های چاپ شده، پژوهش‌نامه‌ها،

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه باقر العلوم علیه السلام می باشد

کتاب‌های همایش‌های علمی، متون چاپی نمایه شده در بانک‌های اطلاعاتی و اینترنت و اینترنت و هر منبعی که به صورت چاپی قابل شناسایی باشد؛ مورد استفاده ی محقق در این تحقیق بوده است.